

ФІЛОСОФІЯ

УДК 32.01

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15031823>

Сучасні філософські течії та їхній внесок у державницькі процеси

Шакун Наталія Валеріївна,

кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедри філософії і суспільних наук, Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-2761-9965>

Ян Ці,

доктор релігієзнавства, викладач в школі ліберальної освіти, Гуанчжоуський коледж технології та бізнесу, м. Гуанчжоу, Китай, <https://orcid.org/0000-0002-4435-0825>

Колєватов Олексій Олександрович,

кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії і суспільних наук, Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-9418-7897>

Прийнято: 27.02.2025 | Опубліковано: 15.03.2025

***Анотація:** Статтю присвячено аналізу сучасних філософських течій і їхнього впливу на державницькі процеси, зокрема на формування політичних інститутів, правових систем та соціальних структур. Метою статті є дослідження сучасних філософських течій та їхнього внеску в державницькі процеси, аналіз їхнього впливу на формування політичних інститутів,*

соціальних структур і правових систем. Зазначено, що в контексті глобалізації, технологічних змін та суспільно-політичних трансформацій філософія є важливим чинником в переосмисленні основних концепцій справедливості, свободи, прав людини та сталого розвитку. Дослідницьку увагу сфокусовано на основних напрямках, таких як постмодернізм, неомарксизм, лібералізм, комунітаризм і трансгуманізм, які мають суттєвий вплив на державну політику, соціальну відповідальність інституцій і громадянську свідомість. Розглянуто внесок таких філософів, як Джон Ролз, Юрген Габермас, Жак Дерріда, у формування демократичних реформ, боротьбу з соціальною нерівністю та розвиток етичних норм у публічному управлінні. У дослідженні застосовано комплексний підхід, який охоплює історичний аналіз, порівняння філософських концепцій та практичні приклади їх реалізації в різних країнах. Дослідження показує, що ідеї раннього модерну, постколоніалізму й екологічної етики стали основою нових політичних стратегій у країнах Європейського Союзу, США та Канаді. Філософські напрями сприяють зміцненню громадянського суспільства, удосконаленню правового регулювання та розвитку соціально орієнтованої державної політики. Водночас підкреслено важливість відповідального застосування філософських концепцій у державному управлінні для уникнення соціальних конфліктів, які можуть виникнути через культурні й світоглядні розбіжності. У дослідженні наголошено, що філософія як інтелектуальна основа суспільного розвитку здатна сприяти формуванню стійких інституційних механізмів та ефективній взаємодії між державою та громадянами в умовах сучасних викликів. Доведено, що взаємозв'язок між філософськими ідеями та державницькими процесами свідчить про необхідність інтеграції концепцій соціальної справедливості, прав людини та технологічного гуманізму в державне управління.

Ключові слова: сучасна філософія, державницькі процеси, політичні інститути, соціальна справедливість, глобалізація, громадянське суспільство, етичні стандарти.

Modern philosophical trends and their contribution to state processes

Shakun Nataliia,

PhD in Philosophy Sciences, Associate Professor, Head of Department of Philosophy and Social-Humanitarian Sciences, Chernihiv Polytechnic National University, Chernihiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-2761-9965>

Yang Qi,

PhD of Religious Studies, Lecturer of the School of Liberal Education, Guangzhou College of Technology and Business, Guangzhou, China, <https://orcid.org/0000-0002-4435-0825>

Kolievatov Oleksii,

PhD in Historical Sciences, Associate Professor of the Department of Philosophy and Social Sciences, Chernihiv Polytechnic National University, Chernihiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-9418-7897>

Abstract: *The article is devoted to the analysis of modern philosophical trends and their impact on state processes, in particular, on the formation of political institutions, legal systems and social structures. The purpose of the article is to study modern philosophical trends and their contribution to the State processes, and to analyze their impact on the formation of political institutions, social structures and legal systems. It is noted that in the context of globalization, technological changes*

and socio-political transformations, philosophy is an important factor in rethinking the basic concepts of justice, freedom, human rights and sustainable development. Research attention is focused on the main trends, such as postmodernism, neo-Marxism, liberalism, communitarianism and transhumanism, which have a significant impact on public policy, social responsibility of institutions and civic consciousness. The contribution of philosophers such as John Rawls, Jürgen Habermas, and Jacques Derrida to the formation of democratic reforms, the fight against social inequality, and the development of ethical norms in public administration is considered. The study uses a comprehensive approach that includes historical analysis, comparison of philosophical concepts, and practical examples of their implementation in different countries. The study shows that the ideas of early modernity, postcolonialism, and environmental ethics have become the basis for new political strategies in the European Union, the United States, and Canada. Philosophical trends contribute to the strengthening of civil society, improvement of legal regulation and development of socially oriented public policy. At the same time, the author emphasizes the importance of careful application of philosophical concepts in public administration to avoid social conflicts that may arise due to cultural and ideological differences. The study emphasizes that philosophy as an intellectual basis for social development can contribute to the formation of sustainable institutional mechanisms and effective interaction between the state and citizens in the face of modern challenges. It is proved that the relationship between philosophical ideas and state processes indicates the need to integrate the concepts of social justice, human rights and technological humanism into public administration.

Keywords: *modern philosophy, state processes, political institutions, social justice, globalization, civil society, ethical standards.*

Постановка проблеми. Питання сучасних філософських течій та їхнього впливу на державницькі процеси набуває особливої актуальності в умовах глобалізаційних трансформацій, прискореного технологічного прогресу та ускладнення суспільних процесів. Філософські концепції відіграють важливу роль у формуванні основних принципів державного управління, визначенні правових норм, у конструюванні політичних і соціальних інститутів. Швидкі трансформації у сфері комунікацій, економіки та культури потребують теоретичного осмислення для забезпечення ефективного й етичного функціонування державних структур. Зміна політичних парадигм, посилення міграційних процесів і виклики екологічної безпеки актуалізують необхідність філософського переосмислення засад справедливості, свободи, прав людини та відповідальності влади перед суспільством. Дослідження цієї теми допомагає зрозуміти, як теоретичні засади перетворюються на практичні державні політики, спрямовані на розвиток демократичних інститутів та забезпечення соціальної стабільності.

Актуальність проблематики зумовлена потребою в комплексному аналізі філософських ідей, що впливають на державні процеси в умовах сучасних викликів. Етичні дилеми у сфері використання новітніх технологій, посилення соціальної нерівності та питання сталого розвитку потребують філософського обґрунтування для ухвалення виважених державних рішень. Вивчення таких напрямів, як лібералізм, комунітаризм, неомарксизм і трансгуманізм, дає змогу оцінити різні моделі державного управління, їхні переваги та недоліки. Практичне значення дослідження полягає в можливості застосування отриманих результатів для вдосконалення законодавчих ініціатив, підвищення ефективності державних інституцій та розвитку громадянського суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідження філософських течій виявляють їхню важливу роль у формуванні

державницьких процесів через вплив на ідеологічні, правові та соціальні структури. Взаємозв'язок між християнською теологією та сучасною філософією аналізує П. Вудс (P. Woods) [1], розкриваючи їхню роль у моральному фундаменті держави. Філософію науки в контексті цифровізації, глобалізації та сталого розвитку досліджує В. М. Лім (W. M. Lim) [2], акцентуючи на її значенні для економічного регулювання. Науковці Г. Клей, Р. Бекер (G. Clay, R. Boeker) [3] та Д. Ратерфорд (D. Rutherford) [4] переосмислюють ранньомодерну філософію, виявляючи її вплив на сучасні політичні концепти, а П. Гайєр та Р. П. Хорстманн (P. Guyer, R. P. Horstmann) [5] розглядають ідеалізм як інтелектуальну основу демократичних інститутів. Мовні аспекти філософії вивчає А. Б. Аль-Саїд (A. B. Al-Said) [6], ідеї індивідуальної свободи та гуманістичних міст аналізують Л. Амір (L. Amir) [7] та Ф. Барандак зі співавторами (F. Barandak et al.) [8]. Вплив західної філософії на Османську імперію та давньогрецьку правову думку висвітлюють А. Карадемір (A. Karademir) [9] та Е. К. Нартеї (E. K. Nartey) [10]. Взаємозв'язок української та західної філософії у формуванні національної ідентичності розкривають І. Карівець та А. Кадикало (I. Karivets, A. Kadykalo) [11]. Науковець Дж. Моран (J. Moran) [12] використовує образ Едіпа для аналізу філософських концепцій самопізнання та влади. Вплив постмодерністської епістемології на інтерпретацію ісламських текстів досліджують К. Арджуна, та С. Супріянто (K. Arjuna, S. Supriyanto) [13]. Європоцентричний підхід у філософії критикує Н. Гольцента́л (N. Holzenthall) [14], наголошуючи на недооцінюванні іспанської думки. Діалектику молитви в єврейській філософії Г. Когена та Ф. Розенцвайга аналізує Р. Пінкас (R. Pinkas) [15]. Міждисциплінарність у німецьких дисертаціях XVII століття досліджує С. Гесбрюґген-Вальтер (S. Heßbrüggen-Walter) [16]. Політичну філософію Платона з сучасними політичними науками

порівнює Ц. Сюе (Q. Xue) [17]. Роль сучасної філософії в освіті та правовому мисленні вивчає В. Продан [18]. Проаналізовані праці підтверджують, що сучасна філософія залишається важливим чинником державотворчих процесів, формуючи політичні, правові та соціальні парадигми сучасного світу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри численні дослідження філософських течій та їхнього впливу на суспільні процеси, залишається недостатньо вивченою їхня роль у сучасних державницьких трансформаціях, зокрема в контексті взаємодії з політичними та правовими інститутами. Більшість робіт зосереджуються на історичному аспекті філософських концепцій або їхньому загальному впливі на суспільну думку, тоді як безпосередній зв'язок між сучасними філософськими ідеями та механізмами державного управління залишається недостатньо розкритим.

Внесок цієї статті полягає в комплексному аналізі сучасних філософських напрямів крізь призму їхньої інтеграції в державницькі процеси, політичні інститути та правові системи. Дослідження поглиблює розуміння впливу філософських ідей на формування суспільних цінностей, а також їхньої ролі у визначенні стратегій розвитку соціальних відносин і державної політики.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою наукової статті є дослідження сучасних філософських течій та їхнього внеску в державницькі процеси, аналіз їхнього впливу на формування політичних інститутів, соціальних структур і правових систем.

Завдання роботи:

- 1) дослідити сучасні філософські напрями та їхню взаємодію з державним управлінням;
- 2) визначити вплив філософських ідей на політичні та правові інститути;

3) розглянути роль філософії у формуванні соціальних цінностей і суспільних відносин.

Виклад основного матеріалу дослідження. Філософія як основа мислення та пізнання відіграє важливу роль у формуванні державних і суспільних структур. Сучасні філософські течії впливають на політичну свідомість, визначаючи методи прийняття рішень, етичні стандарти управління та моделі взаємодії громадянина й держави. Посилення автоматизації, цифровізації та глобальної взаємодії стимулювало переосмислення наукових парадигм, зокрема в контексті державного управління й сталого розвитку [2, р. 5]. Філософські ідеї формують базис для законодавчих систем, соціальних інститутів і концепцій прав людини. Глобалізаційні процеси та інформаційні технології актуалізували філософські дискусії щодо свободи, справедливості, правового нігілізму й ідентичності в багатокультурному світі.

Сучасні філософські напрями, попри різноманіття, мають спільну мету – осмислення людського буття в умовах змін. Дослідження філософських ідей ранньомодерного періоду допомогло простежити еволюцію державного мислення та його значення в сучасному політичному контексті [4, р. 15]. Постмодернізм ставить під сумнів універсальні істини й пропонує плюралізм поглядів, тоді як неомарксизм критикує соціально-економічні нерівності. Лібералізм акцентує на правах особистості, комунітаризм – на важливості спільноти. Ці напрями мають теоретичний характер: їхні ідеї знаходять відображення в державному управлінні, формуванні політики, розвитку громадянського суспільства та утвердженні демократичних принципів. У таблиці 1 представлено основні сучасні філософські течії та їхні ідеї в контексті державотворення.

Таблиця 1

Основні сучасні філософські течії та їхні ідеї в контексті
державотворення

Філософська течія	Час появи	Основна ідея
Постмодернізм	Друга половина XX ст.	Заперечення абсолютних істин, підтримка культурного та ідейного плюралізму.
Неомарксизм	1920–1930-ті роки	Критика капіталізму, акцент на соціальній рівності та справедливості.
Лібералізм	XVIII ст. (оновлення у XX ст.)	Пріоритет прав і свобод особистості, підтримка ринкової економіки та демократії.
Комунітаризм	1980-ті роки	Підкреслення значущості спільноти для формування індивідуальної ідентичності.
Феміністська філософія	Друга половина XX ст.	Боротьба за гендерну рівність, критика патріархальних структур у суспільстві.
Екологічна філософія	1970-ті роки	Усвідомлення цінності природи, заклик до сталого розвитку й екологічної відповідальності.
Трансгуманізм	Кінець XX ст.	Розвиток людських можливостей через технології, переосмислення природи людини.
Критична теорія	1930–1940-ві роки	Аналіз суспільних структур для виявлення прихованих форм домінування.

Джерело: створено авторами на основі [3, 6, 7, 8, 13]

Сучасні філософські напрями суттєво впливають на державотворення та функціонування політичних систем. Ідеалізм у сучасній філософії розглядається як концептуальна основа для формування державних інститутів і розвитку етичних норм у сфері публічного управління [5, р. 13]. Постмодернізм формує підходи до культурної політики, сприяючи розвитку мультикультуралізму й толерантності. Його ідеї знайшли застосування в

управлінні різноманітними суспільствами, де особлива увага приділяється правам меншин та уникненню культурної домінації.

Неомарксистські концепції вплинули на соціальну політику, особливо у сфері перерозподілу ресурсів і боротьби з бідністю. Держави, які запровадили елементи соціал-демократії, враховують ідеї неомарксизму для пом'якшення соціально-економічної нерівності. Натомість ліберальні концепції стали підґрунтям для утвердження правових систем, що базуються на захисті індивідуальних прав і свобод. У цьому контексті важливу роль відіграють філософські теорії, що пропонують механізми суспільної взаємодії та демократичного управління.

Так, одним із найвпливовіших мислителів є Юрген Габермас (1929, Німеччина), представник франкфуртської школи, який розробив теорію комунікативної дії. Його концепція підкреслює важливість раціонального діалогу для демократичного управління. Вона стала основою для реформування громадянського суспільства у ФРН. Ю. Габермас стверджував, що легітимність державної влади залежить від прозорості комунікації між громадянами й владою, що знайшло відображення в розвитку механізмів публічного обговорення законодавчих ініціатив у країнах Європейського Союзу [19].

Постмодерніст Жак Дерріда (1930–2004, Франція) своїм методом деконструкції трансформував підходи до аналізу правових і політичних текстів. У праці «Політика дружби» він розглядав феномен влади крізь призму множинності інтерпретацій, що сприяло переосмисленню міжнародних відносин, зокрема у сфері прав меншин і міграційної політики в Західній Європі. Ж. Дерріда наголошував на необхідності відкритості державних систем до множинності інтерпретацій, що сприяло формуванню більш інклюзивних правових норм [20].

У політичній філософії важливе місце посідає Джон Ролз (1921–2002, США) – автор концепції справедливості як чесності, викладеної в праці «Теорії справедливості» (1971). Його ідеї стали фундаментом для реформ соціального забезпечення в США та країнах Скандинавії, адже він обґрунтовував, що соціальні інституції мають функціонувати так, щоб максимально покращувати становище найменш захищених груп населення [21]. Водночас Майкл Сандел (1953, США), представник комунітаризму, критикував ліберальний індивідуалізм, акцентуючи на важливості спільнот у політичних процесах. Його лекції з етики та політичної філософії в Гарварді вплинули на громадянську освіту в різних країнах, сприяючи розвитку суспільного діалогу щодо колективної відповідальності.

Сучасна філософія, інтегруючись у державницькі процеси, формує складний дискурс, що охоплює онтологічні, епістемологічні та аксіологічні аспекти політичної дійсності. Різні філософські напрями пропонують альтернативні парадигми осмислення державного управління, правового регулювання та суспільної динаміки. Філософська рефлексія над механізмами влади та суспільного контролю сприяє створенню нових моделей демократичної легітимації та суспільного договору, що набуває особливої актуальності в умовах глобальних викликів – технологічної революції, екологічної нестабільності та гібридних форм політичного впливу.

Постмодерністська традиція, ставлячи під сумнів метанаративи модерну, руйнує уніфіковані уявлення про державу як монолітний суб'єкт влади. Деконструкція політичного дискурсу дозволяє виявити латентні механізми домінації, що приховуються за універсальними категоріями свободи, рівності й справедливості. У межах цього підходу державність розглядається як множинна та контингентна реальність, що формується через дискурсивну боротьбу та мобілізацію соціальних акторів. Особливого значення набуває

критика інституційної репрезентації, що призводить до перегляду класичних моделей парламентської демократії та впровадження нових форм горизонтального врядування.

Неомарксистські концепції, зберігаючи традицію критичної теорії, фокусуються на аналізі структурних механізмів відтворення влади через економічні, соціальні та культурні практики. У цьому контексті держава розглядається не як нейтральний арбітр, а як інструмент класової боротьби, що сприяє захисту економічних інтересів домінантних груп. Відповідно, основна увага в дослідженнях зосереджена на проблемах соціальної справедливості, перерозподілу ресурсів та трансформації владних ієрархій. Критика неоліберальної моделі управління стимулює розроблення альтернативних концепцій державного втручання, зокрема через механізми громадянської участі та економічної демократії.

Ліберальна політична філософія, навпаки, наполягає на нормативному пріоритеті індивідуальних прав та процедурної раціональності в системі врядування. Вона розглядає державу як гаранта свободи та верховенства права, що забезпечує баланс між соціальним добробутом та економічною ефективністю. Водночас сучасні трансформації ліберальної думки зумовлюють появу нових акцентів у державницьких процесах, зокрема щодо правового визнання культурних відмінностей, регулювання цифрових платформ та етичних аспектів біополітики. Фокус зміщується з класичних дилем свободи та рівності на проблеми етичної відповідальності в умовах глобальної взаємозалежності.

Комунітаризм, критично осмислюючи ліберальні концепції автономії, акцентує на значенні спільноти як базового осередку формування політичної суб'єктності. Відповідно до цієї традиції, держава розглядається не лише як адміністративний механізм, а і як культурний інститут, що відтворює

нормативні орієнтири суспільного життя. Це призводить до підвищеної уваги до політики ідентичності, моральної легітимності законодавчих норм та значущості громадянського суспільства в процесах прийняття рішень. Водночас посилюється інтерес до моделей партисипативної демократії, які передбачають глибшу інклюзивність політичних процесів і розширення локальних форм самоврядування.

Трансгуманізм як новітня філософська течія відкриває радикальні перспективи для державницьких процесів, ставлячи під сумнів традиційні категорії громадянства, суб'єктності та політичної участі. Застосування біотехнологій, штучного інтелекту та кібернетичних систем створює нові умови для перегляду основних принципів державного управління, зокрема в питаннях цифрової ідентичності, алгоритмічного врядування та постгуманістичної етики. Політична філософія стикається з необхідністю переосмислення правового статусу автономних машин, моральної відповідальності за модифікацію людської природи та можливості виникнення нових форм політичної організації поза межами класичних державних структур. Основні напрями сучасної філософії та їхні піднапрями в державницьких процесах представлено на рисунку 1.

Рис. 1. Основні напрями сучасної філософії та їхні піднапрями в державницьких процесах

Джерело: власна розробка авторів

Комунітаризм знайшов своє втілення в практиках децентралізації влади, підтримці локальних громад і посиленні ролі соціальної відповідальності. Феміністська філософія суттєво змінила підхід до гендерної політики, сприяючи впровадженню програм із забезпечення рівності в політичному та економічному житті. Екологічні філософські ідеї стали основою для формування політики сталого розвитку, що дедалі більше інтегрується у стратегії національного та міжнародного рівнів.

Трансгуманізм актуалізував питання етики в умовах технологічного прогресу, що впливає на правове регулювання біоетичних проблем і цифрових прав громадян. Критична теорія допомагає державам аналізувати внутрішні дисбаланси, сприяючи побудові більш справедливих інституцій. У комплексі

ці філософські напрями забезпечують інтелектуальне підґрунтя для вдосконалення державних практик, орієнтованих на гуманізм, справедливість та інновації.

Політична філософія, особливо теорія справедливості Дж. Ролза, знайшла практичне застосування в скандинавських країнах, таких як Швеція, Норвегія та Данія, де в 1980–1990-х роках було впроваджено моделі соціального добробуту з фокусом на рівність можливостей. Ці держави активно застосували принцип «завіси невідання», пропонувааний Дж. Ролзом, для створення системи оподаткування й розподілу ресурсів, що мінімізує соціальну нерівність.

Соціальна філософія відіграла значну роль у формуванні політики рівності та захисту прав людини на глобальному рівні. Концепції постколоніальної критики сприяли перегляду відносин між колишніми імперіями та їхніми колишніми колоніями, що відобразилося в оновлених міжнародних стратегіях окремих європейських держав наприкінці ХХ століття. Це призвело до трансформації зовнішньої політики та змін у підходах до економічної співпраці й культурної взаємодії. Феміністська філософія, яка розкрила питання гендерної ідентичності, соціальних ролей і структурної нерівності, безпосередньо вплинула на прийняття законодавчих ініціатив щодо рівності можливостей у різних країнах, що знайшло відображення в оновленні трудового законодавства та механізмах соціального захисту. Етична філософія стала основою для сучасних екологічних і технологічних політик, формуючи нові підходи до взаємодії суспільства й навколишнього середовища. Розвиток концепцій глибокої екології сприяв інтеграції екологічних стандартів у державне регулювання та політичні програми міжнародних організацій.

Особливу роль відіграла екологічна етика, що стимулювала ухвалення міжнародних директив, спрямованих на скорочення викидів, розвиток відновлюваної енергетики та захист біорізноманіття. Біоетичні дослідження вплинули на створення законодавчих норм щодо регулювання медичних експериментів, репродуктивних технологій і питань гідності людського життя, що знайшло відображення у політичних дебатах та юридичних реформах у різних країнах. Технологічна етика, аналізуючи ризики й можливості розвитку штучного інтелекту, біотехнологій і цифрових платформ, набуває дедалі більшого значення в умовах технологічної революції. Проблеми етичної відповідальності при розробці автономних систем і генної інженерії стали пріоритетними темами міжнародних економічних форумів, урядових дискусій та правових ініціатив.

Узагальнюючи, зазначимо, що сучасні філософські напрями створюють теоретичну основу для розуміння державності та значно впливають на практичні аспекти управлінської діяльності, соціальної політики та правового регулювання. Ідеї справедливості, соціальної відповідальності та етичного ставлення до навколишнього середовища стали невіддільною частиною стратегічних планів розвитку багатьох країн. Важливою є потреба в інтеграції філософських концепцій у державну практику, що сприятиме досягненню сталого розвитку та забезпеченню гармонійного співіснування людини та суспільства.

Висновки. Таким чином, сучасні філософські течії відіграють визначальну роль у формуванні державних процесів, впливаючи на політичну, соціальну та правову сфери. Теорія справедливості Дж. Ролза стала основою для моделей соціального добробуту в скандинавських країнах, тоді як ідеї неомарксизму сприяли розробці політик боротьби з економічною нерівністю. Постмодерністська концепція Ж. Дерріди зумовила переосмислення правових

систем, сприяючи інклюзивності та врахуванню культурного різноманіття. Соціальні філософські напрями, зокрема постколоніалізм і фемінізм, істотно вплинули на міжнародну політику, сприяючи процесам деколонізації та утвердженню гендерної рівності в державному управлінні.

Розвиток біоетики, екологічної філософії та технологічної етики визначає стратегічні вектори державного регулювання у сферах охорони довкілля та технологічних інновацій. Глобальні виклики, такі як зміни клімату та розвиток штучного інтелекту, вимагають адаптації правових норм і впровадження етичних стандартів, заснованих на філософських принципах. Взаємозв'язок між філософськими ідеями та державницькими процесами свідчить про необхідність інтеграції концепцій соціальної справедливості, прав людини та технологічного гуманізму в державне управління. Це забезпечує стабільність, розвиток та формування правових демократичних суспільств, орієнтованих на цінності рівності, свободи та відповідальності.

Перспективним напрямом є вивчення впливу філософських ідей на трансформацію демократичних інститутів та механізмів соціального управління в умовах глобалізації. Також важливим є дослідження адаптації політичних та правових систем до нових етичних парадигм, що виникають під впливом змін у соціальній структурі й культурній ідентичності суспільств.

Список використаних джерел

1. Woods P. First Among Equals: Christian Theology and Modern Philosophy. *Transformation*. 2017. Vol. 34. № 3. P. 165–175. DOI: <https://doi.org/10.1177/0265378816631257>
2. Lim W. M. Philosophy of science and research paradigm for business research in the transformative age of automation, digitalization, hyperconnectivity,

obligations, globalization and sustainability. *Journal of Trade Science*. 2023. Vol. 11. № 2/3. P. 3–30. DOI: <https://doi.org/10.1108/jts-07-2023-0015>

3. Clay G., Boeker R. Rethinking Early Modern Philosophy. *International Journal of Philosophical Studies*. 2023. Vol. 31. № 2. P. 105–114. DOI: <https://doi.org/10.1080/09672559.2023.2250186>

4. Rutherford D. (2023). *Oxford Studies in Early Modern Philosophy*. Vol. XI. Oxford University Press, 2023. DOI: <https://doi.org/10.1093/oso/9780192884749.001.0001>

5. Guyer P., Horstmann R. P. *Idealism in Modern Philosophy*. Oxford University Press, 2023. DOI: <https://doi.org/10.1093/oso/9780192848574.001.0001>

6. Al-Said A. B. Machine Processing of Arabic Terms: An Applied Study in the Terms of Modern Philosophy. *Al-'Arabiyya*. 2023. № 55–56. P. 223–254. URL: <https://muse.jhu.edu/pub/171/article/921328> (date of access: 10.02.2025)

7. Amir L. Individual Liberation in Modern Philosophy: Reflections on Santayana's Affiliation to the Tradition Inaugurated by Spinoza and Followed by Schopenhauer and Nietzsche. *Ruch Filozoficzny*. 2023. Vol. 79. № 1. P. 43–78. DOI: <https://doi.org/10.12775/RF.2023.003>

8. Barandak F., Aghdam F. B., Mahmoudzadeh H. Human-Centered City in Modern Philosophy. *Journal of Philosophical Investigations*. 2023. Vol. 17. № 43. P. 338–363. DOI: <https://doi.org/10.22034/jpiut.2022.50394.3122>

9. Karademir A. The Introduction of Modern Western Philosophy in the Ottoman Empire: Armenian Thinkers. *Modern Intellectual History*. 2023. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1479244323000136>

10. Nartey E. K. Conceptualising Discourse: The Ancient and Modern Greek Word of συζητώ - συζητέω in Modern Philosophy Law. *Athens Journal of Philosophy*. 2023. Vol. 2. № 3. P. 179–192. DOI: <https://doi.org/10.30958/ajphil.2-3-2>

11. Karivets I., Kadykalo A. Modern Western Philosophy and Ukrainian Philosophical Ideas in Eastern Galicia: The Cases of Hankevych and Svientsits'kyi. *Studies in East European Thought*. 2023. Vol. 75. № 1. P. 87–98. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11212-022-09464-3>
12. Moran J. Oedipus Philosophus: A Thought Experiment. *Journal of Classics Teaching*. 2023. Vol. 24. № 47. P. 62–64. DOI: <https://doi.org/10.1017/S2058631022000198>
13. Arjuna K., Supriyanto S. Hegemomoni epistemologi post-modernisme filsafat ilmu terhadap penafsiran al-qur'an. *Journal Education And Islamic Studies*. 2023. Vol. 1. № 1. DOI: <https://doi.org/10.55062/jedies.2023.v1i1.159/5>
14. Holzenthal N. Black Legend Operation: The Denial of Spanish Thought at the Root of Modern Philosophy. *Araucaria*. 2023. Vol. 25. № 52. P. 469–492. DOI: <https://doi.org/10.12795/araucaria.2023.i52.21>
15. Pinkas R. On Prayer and Dialectic in Modern Jewish Philosophy: Hermann Cohen and Franz Rosenzweig. *Religions*. 2023. Vol. 14. № 8. DOI: <https://doi.org/10.3390/rel14080996>
16. Heßbrüggen-Walter S. Interdisciplinarity in the 17th Century? A Co-occurrence Analysis of Early Modern German Dissertation Titles. *Synthese*. 2024. № 203. Art. 67. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11229-024-04494-2>
17. Xue Q. Plato's Political Philosophy and its Assessment in the Discourse of Modern Political Science. *Filosofija, Sociologija*. 2023. Vol. 34. № 3. P. 290–299. DOI: <https://doi.org/10.6001/fil-soc.2023.34.3.9>
18. Продан В. Філософія сучасної освіти: сутність, зміст і спрямування. *Вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. № 1 (77). С. 131–135. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.77.1.20>

19. Habermas J. Legitimation crisis. 1975. URL: <https://rbb85.wordpress.com/wp-content/uploads/2015/04/habermas-legitimation-crises.pdf> (date of access: 10.01.2025).

20. Derrida J. Politics of friendship. 1994. URL: <https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2016/08/Politics-of-Friendship-by-Jacques-Derrida.pdf> (date of access: 10.02.2025).

21. Rawls J. A theory of justice. 1971. URL: <https://www.jstor.org/stable/j.ctvjf9z6v> (date of access: 10.01.2025).